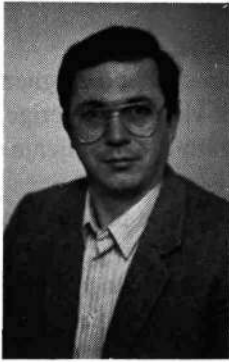

POVABLJENI GOST

Neven
Borak

Razmišljanja o gospodarskih razmerah

Razmišljanja o gospodarskih razmerah in nekaterih potrebnih spremembah v prevladujočih pogledih ob stopu v 1992. leto sem strnil v tri problemske sklope: privatizacija in javni dolg, ekonomska politika in odločanje.

1. PRIVATIZACIJA IN JAVNI DOLG

Gledanje na problem privatizacije in javnega dolga mora izhajati iz priznavanja vloge varčevalcev v dosedanjem gospodarskem sistemu. Varčevanje skozi hranilne vloge in prispevke za pokojninsko-invalidsko zavarovanje sta bila dva najpomembnejša vira oblikovanja domače akumulacije. Naloga lastnika je skrb za finančna sredstva oziroma varčevanje, upravljanje sledi iz te naloge, in ta naloga je tudi pri nas bila nenehno opravljana in še še opravlja, le da je gledanje na varčevanje nenehno nelastninsko. Če v pravnem smislu nismo imeli lastnikov-kapitalistov, smo jih imeli v ekonomskem smislu, saj je bil ves sistem investiranja odvisen od teh prihrankov. Ne samo zaradi ekonomskih razlogov, temveč tudi zaradi razlogov družbene pravičnosti je potrebno odbiti demagoško tezo, da je družbena lastnina nelastnina in da nismo imeli ekonomskih lastnikov. Iz takega pogleda na našo ekonomsko stvarnost sledi tudi drugačna filozofija privatizacije in javnega dolga od prevladujočih. Vprašanje prostovoljnega varčevanja prebivalstva, ohranitve in/ali povečanja nagnjenosti k varčevanju in ravni varčevanja niso poglavitna skrb nobenega od prevladujočih konceptov. Praktičen sklep, ki sledi iz takega gledanja, je v tem, da je privatizacijo treba začeti pri bankah: prek bank je sektor, ki je neto varčeval, zagotavljal sredstva sektorju, ki je neto investiral in pri tem ni imel vpliva niti na odločanje bank niti na odločanje investitorjev. Zato mora postati izločitev ustanoviteljev bank, današnjih delničarjev, ki so hkrati dolžniki bank iz upravljanja v bankah in pobot njihovih dolgov bankam z njihovo ustanoviteljsko vlogo v kapitalu bank, pri slabih posojilih pa tudi z njihovo zamenjavo v kapitalsko vlogo banke, prvi korak privatizacije prek sanacije bank. Z bankami lahko upravljajo samo tisti, ki hkrati niso tudi kreditorejmalci in ki so združili nekdanje ustanoviteljske vloge v delniški kapital zato, da ga oplajajo: s tem niso kupili pravice na bančna posojila, temveč so pridobitno naložili (rizični) kapital. S tem pridobita težo zakona o bankah in hranilnicah ter o predsanaciji, sanaciji, likvidaciji in stečaju bank in hranilnic, ki take rešitve predvidevata in omogočata začetek privatizacije brez čakanja na sprejem zakona o privatizaciji. Iz priznanja vloge varčevalcev v finančnem sistemu sledi tudi drugačen pogled na javni dolg. Ta ni in ne more biti

predvsem predpražnik, pod katerega bo pometena vsa tista zapuščina finančnega sistema družbene lastnine, ki jo tisti, ki računajo, da bodo postali lastniki po črki zakona, ne želijo imeti v pasivi svojih premoženjskih bilanc. Privatizacija je proces preoblikovanja premoženjskih bilanc prebivalstva, gospodarstva, bank in države, iz katerih naj bi nastale nove premoženjske bilance privatnega sektorja, ki ga bosta sestavljala poslovni in gospodinjski sektor ter država. Pri tem je neizogibno, da ta proces na novo oblikuje obe strani njihovih novih premoženjskih bilanc, ne pa, da enim daje samo aktivo oziroma neto premoženje v velikosti aktiv, drugim pa samo pasiva in s tem neto dolg. Privatizacija je torej proces nedvoumnega določanja pretežnih dolžnikov in pretežnih upnikov, varovanja upniško-dolžniških odnosov in premoženjskih pravic, zato skrb zakonodajalca mora biti v tem, da ustvari čimbolj uravnotežene začetne premoženjske bilance, ki bodo podlaga za ohranjanje finančne stabilnosti celote. Privatizacija je torej sanacija! Ker sanacija poteka s sredstvi varčevalcev, ki jim ni priznana vloga pravnih lastnikov, čeprav so ekonomski lastniki, sledi tudi drugačen pogled na dileme glede postopnosti ali hitrosti, decentraliziranosti in avtonomnosti ali enkratnosti oziroma centraliziranosti in se nagibajo v smeri strateškega udara na določena bilančna stanja in s tem ustvarjanja manevrskega prostora za decentraliziranost in avtonomnost tokov. Poudarek na udar po stanjih je po moji sodbi potreben tudi zaradi ohranjanja osnovnega občutka družbene pravičnosti: vsi smo bili upniki družbene lastnine in socialističnih financ, veliki večini ljudi bo še zmeraj namenjena vloga upnikov, le peščici tudi kapitalistov-lastnikov, vendar ti lastniki morajo priti do lastnine po poti, ki ne bo šla na račun večine in z deprivilegiranjem ekonomskih lastnikov, to je po poti nove prvotne akumulacije kapitala. Deprivilegiranje te večine lahko pomeni samo finančno smrt novega sistema.

Potemtakem je povsem razumljivo, da se o javnem dolgu ne moremo pogovarjati tako, da bilance podjetij in bank očistimo vseh obveznosti, ki bi jih prepuščili davkoplačevalcem. Javen dolg je lahko pokritje samo za tisto, kar je v interesu vseh: povezan je za klasične državne funkcije, za gospodarsko infrastrukturo in za družbene dejavnosti. Njegovo oblikovanje mora biti silno restriktivno, poteka pa naj skozi sanacijo bank v povezavi z uresničevanjem zakonov o javnih zavodih, gospodarskih javnih službah oziroma z oblikovanjem javnih podjetij: iz nekdanjega združenega dela nastajajo nove pravne osebe, ki morajo imeti nove premoženjske bilance, prevladujoč način njihovega delovanja v povezavi z vrsto lastnine pa naj bo eno od meril pri priznavanju javnega dolga. Poleg teh zelo jasnih elementov, iz katerih sledita upravičenost in smotnost oblikovanja javnega dolga, je na dlani, da ta ne sme povečevati moralnega hazarda. Pri njegovem oblikovanju, pri obsegu emisije in njegovi strukturi bo poleg potrebe po zapiranju bilanc institucionalnih sektorjev z izravnalnimi terjatvami za zagotavljanje enakosti obeh strani bilance potrebno skrbeti tudi za to, da bodo dolžniški instrumenti države imeli tudi ustrezno povpraševanje in da bo z njimi možno trgovati: vedno bo moral obstajati kdo, ki jih bo pripravljen nekaj časa prostovoljno, zaradi svojih potrošnih in varčevalnih navad, imeti kot naložbo v svoji premoženjski bilanci. Nastajajo nove inštitucije, katerih obstoj bo odvisen od tega, kako bodo skrbele za sredstva, ki jim bodo zaupana. Narava teh sredstev bo terjala skrb za zagotavljanje ustrezne strukture ročnosti in rizičnosti naložb. Na eni strani bodo ta sredstva nastajala zaradi zakonodaje, ki ponovno uvaja zavarovalniško načelo pri zdrav-

stvu in pokojninsko-invalidskem zavarovanju, na drugi strani zaradi stanovanjskega sklada, razvojnega sklada in slovenskega odškodninskega sklada, na tretji strani pa tudi zaradi nastanka povsem novih finančnih in nefinančnih posrednikov. Ponudba javnega dolga mora torej skrbno spremljati povpraševanje po naložbah, ki bo posledica tako prostovoljnega kot prisilnega varčevanja. Zato je po svoje presenetljivo, da se odlaša z ugotavljanjem premoženjske bilance države.

Država lahko v tem trenutku svojo resnost najbolj pokaže in dokaže pri vprašanju deviznih varčevalcev. Na srečo skupščina ni sprejela ponujenega zakona o spremembi deponiranih deviz in je pokazala večjo odgovornost od LB, finančnega ministra in podpredsednika vlade, ki so izsiljevali sprejem tega zakona. Za pridobivanje zaupanja deviznih varčevalcev je potrebno nemudoma uporabiti sredstva zbrana od prodaje stanovanj za tolarško in devizno kritje hranilnih vlog. Ključnega pomena v operaciji je odločitev glede stanovanjskega sklada, v katerega se stekajo sredstva in v katerega je treba usmeriti vsa sredstva od prodaje stanovanj: pomembnejše od tega, da izkupiček ostane podjetjem, ter od tega, da se ustvarja nekakšna nacionalna stanovanjska politika, ki bi upravičila obstoj stanovanjskega sklada, potem ko je zakon dejansko čez noč uničil sistem stanovanjskega varčevanja, je pridobivanje zaupanja varčevalcev večje. Stanovanjski sklad lahko v tem pogledu opravlja vlogo amortizacijskega sklada za servisiranje javnega dolga. Tistim, ki bodo devizne prihranke dvignili, pa je treba začeti postavljati omejitve pri njihovem ponovnem polaganju na bančne račune. Devizne vloge bo treba odpraviti iz sistema, najboljši način za to je vrniti jih varčevalcem, nato pa voditi politiko varčevanja v domači valuti, in to tako, da bo v novi strukturi vlog najmanj tistih, ki so v najbolj likvidni obliki, oziroma se bo povečalo varčevanje mimo bank.

Proces privatizacije slovenske družbe je preveč kompleksna operacija, da bi jo preprosto zožili na goli zakon o privatizaciji, ne glede na izbrano varianto. Poteka od trenutka, ko je bil sprejet zakon o zavodih, poteka skozi zakonodajo, ki ureja oziroma bo urejala, pokojninsko-invalidsko in zdravstveno zavarovanje, gospodarske javne službe, gozdove, denacionalizacijo, stanovanjsko reformo. Nenazadnje poteka skozi nenadzorovane delitvene tokove, kršenje konkurenčne klavzule in druge oblike odtujevanja družbene lastnine, zato je potreben okrepljen pravni nadzor in kazenski pregon za zaščito interesov ekonomskih lastnikov.

2. EKONOMSKA POLITIKA

Kar zadeva ekonomsko politiko po osamosvojitvi velja opozoriti na naslednje.

Prvič, gospodarstvo je v preteklem letu delovalo v različnih razmerah, od delne odprave posledic drugega Markovičevega stabilizacijskega poizkusa, do zmanjšanja notranjega trga zaradi pospešenih osamosvojitvenih korakov, ki na gospodarskem področju nikakor niso dohajali tistih na političnem področju, in zaradi vojne. V vsem tem času država ni imela nikakršnega programa niti si ni prizadevala, da bi bila blažila vsaj nekatere posledice dogajanj. Ekonomskopolitične reakcije so bile silno pozne in popolnoma prepuščene improvizacijam. Z učinkovito osamosvojitvijo je na prizorišče stopil nov in zelo pomemben ekonomskopolitični dejavnik

– Banka Slovenije in z njo se je, vendar ne tudi zaradi nje, povečal problem usklajevanja ekonomskopolitičnih ukrepov, ki je posledica sestave sveta Banke Slovenije, različnih ekonomskopolitičnih filozofij, vpliva medstrankarskih odnosov in siceršnjeja boja za prevlado in nadzor nad finančnimi sredstvi.

Drugič, težko jo je številčno analizirati kot celoto, saj vlada svojevrsten informacijski mrk: podatkov o denarju in kreditu ni, iz razpoložljivih podatkov je težko ugotoviti, kakšno je stanje plačilne bilance in proračuna. Gotovo je, da so ga potem, ko je v letu 1990 izkazal primanjkljaj, hitro skrili in da se je med letom njegovo stanje spreminjalo tako, da je bil zaradi sredstev, ki so bila namenjena federaciji, nekaj časa najbrž v presežku. Gotovo je tudi, da je proračun dolžan SPIZu, da sredstev ne misli vrniti in da bo zaradi tega dvignjena prispevna stopnja, ne glede na to, da se z zniževanjem pokojnin tako in tako prelivajo sredstva v proračun. Glede na njegovo relativno velikost, nenadzorovanje denarnih tokov, ki so z njim povezani, lahko pomeni tudi nenadzorovane procese v domačem plačilnem prometu in celo v plačevanjih tujini. Podatki SDK kažejo, da od lanskoletnega junija dalje likvidnost podjetij pada in da ob tem narašča likvidnost pravnih oseb iz negospodarstva. Odlok o obveznem pobotu terjatev in obveznosti med pravnimi osebami daje čedalje manjše učinke. Z zadnjim pobotom v prvi polovici decembra je bilo pobotanih komaj 17% prijavljenih zneskov. Stanje v bančnem sistemu je bilo zaznamovano s pričakovani o drugačnem menjalnem tečaju, in zlasti deviznem tečaju ob zamenjavi denarja; to je takrat dodobra likvidnostno izsušilo gospodarstvo in s sredstvi preplavilo banke.

Zato je Banka Slovenije vodila (in še vodi) politiko likvidnostnega prečrpavanja iz bank v podjetja. Na drugi strani obrestne mere na sivem trgu dosegajo astronomsko visoke 20%-ne realne obrestne mere. Obrestne mere so sicer zaznamovane z neugodno strukturo pasive podjetij, s težo slabih naložb bank in s siceršnjo krizo likvidnosti in obrestnih mer, ki sledijo odpravi hiperinflacije. Različni razlogi so botrovali k temu, da še zmeraj ni odpravljeno neskladje med obrestnimi merami in tečajno politiko, ki že tri mesece spodbuja špekulativna ravnanja. Na tem področju bo gotovo potreben skupen nastop z večjo mero medsebojnega zaupanja vlade in Banke Slovenije. Povpraševanje po tolarju in po deviznih sredstvih še ni stabilizirano, in najbrž tudi ne bo, če hkrati ne bodo sprejeti tudi ukrepi, ki bodo močnejše posegli tudi v stanja. Likvidnostna slika kaže razcepljenost odločanja, ki je posledica napačnih ocen in ukrepov, špekulativnih ravnanj, neskladnosti med fiskalno in monetarno politiko in seveda tudi zmanjšanja gospodarske aktivnosti zaradi zmanjšanja trgov in trganja ustaljenih tokov financiranja.

Neusklajena je tudi politika cen infrastrukture, ki je dobesedno izpostavljena vplivom posameznih lobijev, personalno zastopanih tudi v vladi. Dogajajo se celo paradoksalne stvari, da se draži tisto, za kar ni opravičila (nafta), zadržuje pa tisto, kar bi bilo potrebno (elektrika). Pri vrsti cen doživljamo pravi udar proizvajalcev, saj njihove cene naraščajo hitreje od drobnoprodajnih cen, praviloma tam, kjer je domač trg najbolj zaprt.

Ekonomska politika je neskladna glede poglavitnih narodnogospodarskih stroškov. To je samo delno posledica institucionalne razdelitve odgovornosti za njene posamezne dele, pretežno pa posledica strankarske in siceršnje medsebojne blokade ter iz nje izhajajoče medsebojno priznane

pravice na samovoljno in tudi protizakonito delovanje skorajda vseh ekonomskopolitično pomembnih dejavnikov. To se kaže prek ravnanja s cenami, proračunom, posameznimi segmenti javne porabe in, na denarnem področju, zlorablja se tudi ideja o socialnem paktu. Ta je bila smiselna in opravičljiva med moratorijem in pripravami na samostojnost že zaradi tega, ker v ekonomskopolitičnem smislu samostojnost ni bila učinkovita. Danes, ko so ekonomskopolitične pristojnosti in odgovornosti dokaj jasno zakonsko razmejene, zanj ni opravičila. Od trenutka uveljavitve učinkovite ekonomskopolitične samostojnosti pretežni del predvidenega socialnega pakta mora opraviti kar vlada sama, saj je večina odločitev, ki naj bi jih uredili s paktom v njeni pristojnosti in jih je možno urediti z usklajevanjem dela posameznih ministrstev. Zamisel o socialnem paktu se je sprevrgla v poskus kritja za celo vrsto nezakonitih dejanj, ki naravnost rušijo slovensko osamosvojitveno zakonodajo. Pravzaprav postaja signal in napoved hkrati za prehod gospodarstva in družbe v celoti v režim nepravilnih in preddemokratskih razmer in metod in pomeni paralizo pravnega in državnega sistema, ne pa tudi posameznih interesnih segmentov znotraj državnostrankarskega aparata. O ekonomski politiki v tako majhnem prostoru, kot je Slovenija, se težko pogovarjamo, ne da bi hkrati identificirali interese povsem razpoznavnih gospodarskih in političnih subjektov.

3. ODLOČITVE

V danih razmerah je videti (najbolj se to vidi iz uradnega lista), da tekoče sprejema ukrepe iz svoje pristojnosti predvsem Banka Slovenije. Vendar celota ekonomske politike ne more biti izključno v pričakovanju uspešnosti njenih ukrepov, še zlasti, ker je blokada znotraj strank, ki so na oblasti in v skupščini omogočila dejansko nenadzorovano ravnanje proračuna in javnega sektorja v celoti: lahko bi celo rekli, da posamezni lobiji poskušajo nevtralizirati posege centralne banke s pomočjo sprege s posameznimi resorji in posameznimi bankami. Ker je sicer sprejemanje fiskalnih odločitev neprimerno daljše od sprejemanja monetarnih odločitev, postaja ključnega pomena nadzor nad ministrstvom za finance. Možnosti sta dve: ali bo nadzor nad ministrstvom in nad proračunom prevzel sam predsednik vlade ali pa bo vlogo tega ministrstva v času do volitev nekoliko predrugačil. In sicer tako, da bo s trenutkom sprejema proračuna ali proračunskih tretjin denar nakazan ministrstvom, ki so odgovorna za posamezna področja in jim bo s tem dana tudi možnost za celovito odgovornost za stanje na svojih področjih in seveda za zakonito uporabo proračunskega denarja, ministrstvo za finance pa bo nadzorovalo zakonitost te uporabe in skrbelo za čim manjše motnje v celotnem javnem sektorju in ne samo za ožje pojmovan proračun. Na tem področju bi lahko zelo koristno delovala skupščinska odbora za javne finance in monetarno politiko, saj bi kljub vsemu skupna odgovornost vlade in skupščine lahko ublažila marsikatero napetost, predvsem pa bi bila dragocena z vidika zagotavljanja zakonitosti in preprečevanja financiranja volilnih aktivnosti. Nikakršnega zagotovila o zakoniti uporabi javnih sredstev ni, zaradi pomanjkanja nadzora pa je težko verjeti, da se sredstva proračuna in javnega sektorja v celoti ne prelivajo na izvenproračunske postavke, za financiranje posameznih strank. Kazalo bi ustanoviti posebno vladno-skupščinsko komisijo, ki bi opravila revizijo poslovanja

proračuna in posameznih ministrstev in objavila izsledke. Ministrstvo za finance pa bi se nemudoma moralo lotiti izdelave premoženjske bilance države in upravljanja javnega dolga.

V sklop tistih nalog, za katere je možno pričakovati, da bi jih lahko uspešneje opravili v naslednjih mesecih, gotovo sodi iskanje možnosti za zmanjšanje ovir pri trgovanju in plačevanju z drugimi republikami. Plačilni tokovi z drugimi republikami vplivajo na plačilne tokove znotraj republike bolj, kot se to priznava. Čedalje več signalov je, da se sproža proces krčenja trgovanja ne samo z drugimi republikami, ampak tudi s tujino. Pod vprašanjem so dosedanji izvozni posli, ki so jih slovenska podjetja opravljala za subjekte iz drugih republik, pomanjkanje surovin iz drugih republik (les!) pa že terja zmanjšanje slovenskega izvoza. Na obzorju so izvozne carine za posamezne surovine ali nedokončane izdelke, zato da jih čim več ostane za domače predelovalce, pri čemer je veliko vprašanje, ali bodo slednji lahko na agregatni ravni obseg izvoza dejansko tudi ohranili. Odnosi s Hrvaško se bodo zaostrovali tako, da se bo krčil tudi ta trg, ki bo že zaradi vojnega razdejanja specifičen in težaven. Morda lahko njihova odločitev, da bodo svojo terjatev do Slovenije, tako kot jo sami razumejo iz odnosov z Ljubljansko banko, na silo pobotali s terjatvami slovenskih podjetij do hrvaških, odločilno prispevala k zaostrovanju gospodarskih razmer v Sloveniji. Ob tem je treba povedati, da način priprave za razpravo o pravnem nasledstvu in delitveni bilanci ne zbuja kakega posebnega zaupanja. Oboje bo vplivalo ne samo na vzpostavitev čistih računov med naslednicami Jugoslavije, temveč tudi na vzpostavitev čistih računov znotraj Slovenije, kar pa za zdaj mnogim ne ustreza.

Nenazadnje, določiti je treba operativnost strategije Slovenije do evropskih integracijskih procesov. Evforija, ki je prisotna, vidi samo enostransko integracijo Slovenije v obstoječe integracijske tvorbe: pričakuje se, da bo dobljen nadomestni trg, da se bo povečal izvoz blaga in da se bo povečal uvoz kapitala oziroma pritok sredstev, zlasti od mednarodnih inštitucij. Če že ne vemo, od kod takšna pričakovanja, bi bilo dobro pripraviti vsaj oceno absorpcijske zmožnosti uporabe pričakovanega dotoka kapitala, ki malo spominja na obdobje Đuranovića, tako pa obsegu kot po namenih (pričakujemo finančno pomoč pri sanaciji bank, pa še tega ne vemo, kako se jo bomo lotili!). Najbrž se brez večje možnosti za zgrešitev lahko čimprej lotimo vsaj zmanjševanja zadolženosti z odkupovanjem dela jugoslovanskega dolga, dokler je še poceni. Ob proračunu ostaja nejasna tudi vizija plačilne bilance, tako v njenem tekočem delu, kot tudi v kapitalskem delu. Lahko bi celo trdili, da bo v naslednjih nekaj mesecih usodo plačilne bilance krojil prav proračun. Vsekakor pa prihajamo v nov krog dolžniške krize, ki bo nastopila po preteku obdobja, za katero so jugoslovanski dolgovni bili reprogramirani. Pričakovati je že proti koncu letošnjega leta nova znamenja poslabšanja gospodarskih razmer, saj bomo obveznosti do tujine lahko poravnali le z dodatnim krčenjem domače potrošnje in proizvodnje.

Iz povedanega sledi, da smo šele pri ugotavljanju pojavnih oblik vseh posledic krčenja notranjega trga. Odtod posamični ukrepi, ki prihajajo z zamudo, in ukrepi, ki so izsiljeni s spremembami vloge in teže posameznih subjektov v spremenjenih okoliščinah. Kdaj bo dosežena spodnja točka, je težko napovedati, še manj pa, koliko časa bomo na dnu, potem ko ga bomo dosegli. Ta ugotovitev pelje k sklepu, da ni nikakršnega opravičila za podcenjevanje možnosti najslabšega poteka dogodkov. Potrebna bo organi-

zacija delovanja gospodarstva in družbenih služb za krizne razmere, ki bo nedvomno terjala nepriljubljene administrativne in prerazdelitvene ukrepe, natančneje povedano: razkritje vseh tistih, ki že delujejo.

AVTORJI IN KNJIGE

Viktor
Konjar

Onstran, a še kako tudi tu

Nekaj besed za uvod: kljub vsemu hudemu, kar bremeni naše življenje in z njim življenje slovenske knjige, bojujoče se za golo preživetje, sledimo živahni in dalo bi se reči celo bogati leposlovni knjižni produkciji. Ko razgrinjam vso to napisano prozo, mi njene v raznotere smeri zasukane sporočilne in izrazne težnje dovolj izdatno omogočajo tematski in življenjskonazorski asortiment. Opazen in nemara v sedanjem časovnem preseku celo večinski del slovenskih avtorskih angažmajev posveča svojo pozornost eksistenčnim in eksistencialnim deviacijam, kakršnim so v vse večjem številu – tja do socialne in mentalno patološke iztirjenosti – podvrženi tudi (ali še posebej!) ljudje tega našega, tukajšnjega in zdajšnjega podnebja.

Ta del relevantne slovenske proze, ki hoče biti in v svoji realizaciji tudi dejansko je zrcalo razrvanega časa, nam odslikava portrete iztirjencev, neozdravljivih alkoholikov, psihopatov, zgubljenecv, suicidalnih tipov, ki stopajo čez rob propada. Toda razmislek o njih in njihovi vzročno-posledični eksistencialni poziciji se pri naših sedanjih avtorjih ne zadovolji z izživetji socialne refleksije v znanem, tradicionalnem pomenu te besede in ne v domeni kakršnekoli parcialne družbene kritike. Avtorji teh prejkone introvertiranih proznih razčlenitev razgrinjajo v svojih romanih in novelah – domala brez izjeme – lastna življenjska izkustva, doživljaje in spoznanja ter v njihovem okviru izrekajo globalno, svetovnonazorsko kritiko vseobsegajočega »mrgolenja prahu« v pretežno morbidnem bivanjskem prostoru, v kakršnega se je že pred desetletji prevesila naša (pa ne samo naša, temveč obcecivilizacijska) stvarnost življenjskih razmerij in možnosti.

NEIZBEŽNOST UTOPIŦVE V MULJU

Branko Šömen: Vzporedno nebo, roman

(Prešernova družba, Ljubljana, 1990)

Izbrani fragment: »... Kaji življenje je vino, ki ga mnogi pijejo požrešno ali bahavo ali brez strasti, brez smisla za okus in radost, najčešče objestno in na dušek, da jih zabolj glava in prekolnejo svet in sebe, se zalezejo v ravnodušnost, razočaranje in samoto, ali se ubijejo počasi in cinično in niti ne opazijo, da so se jim tla pod nogami izmaknila...«

Šömnovemu literarnemu alter egu, izvrženemu novinarju, zapitemu vagabundu, ki ga je besni tok življenjske reke vsem talentom navkljub, pač zavoljo ekshibicij, ki si jih je privoščil, odrinil med anonimne tehnologije